

En högskola har sagt upp två lektorer i sociologi på grund av arbetsbrist. Samtidigt har det vid högskolan funnits två lediga lektorat i ämnet omvårdnad/vårdvetenskap. Fråga om arbetstagarna har haft tillräckliga kvalifikationer för de lediga befattningarna.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2016-03-09
StockholmDom nr 15/16
Mål nr A 30/15 och
A 31/15**KÄRANDE**

Saco-S genom Sveriges universitetslärarförbund, Box 1227, 111 82 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Carl Falck, samma adress

SVARANDE

Staten genom Blekinge tekniska högskola, 371 79 Karlskrona
Ombud: arbetsrättsjuristerna Carl Durling och Brita Hybbinette, Arbetsgivar-
verket, Box 3267, 103 65 Stockholm

SAKEN

skadestånd på grund av uppsägning

Bakgrund

Mellan staten och Saco-S, vari Sveriges universitetslärarförbund (SULF) ingår, gäller kollektivavtal.

G.A. och K.A., som är medlemmar i SULF, har varit anställda som lektorer i sociologi vid Blekinge tekniska högskola (högskolan). År 2013 beslutade högskolan att ändra utbildningsutbud på ett sådant sätt att det skulle behövas färre sociologilärare. Högskolan bedömde att det fanns risk att G.A. och K.A. skulle behöva sägas upp på grund av arbetsbrist.

Under hösten 2013 fann högskolan att den behövde anställa två lektorer inom omvårdnad/vårdvetenskap. Högskolan anlät senior professor I.R.H. vid Lunds universitet för att bedöma om G.A. och K.A. hade tillräckliga kvalifikationer för de lediga befattningarna. Sedan I.R.H. i ett yttrande den 7 december 2013 gjort bedömningen att G.A. och K.A. inte uppfyllde de krav som ställts av högskolan, inledde högskolan ett tillsättningsförfarande för de två lektoraten. G.A. och K.A. sökte lektoraten.

Den 7 maj 2014, medan tillsättningsförfarandet för lektoraten pågick, sade högskolan upp G.A. och K.A. från deras respektive tillsvidareanställningar på grund av arbetsbrist.

Parterna tvistar om G.A. och K.A. haft sådana tillräckliga kvalifikationer att högskolan borde ha erbjudit dem de lediga befattningarna som lektor i stället för att säga upp dem och om högskolan därmed brutit mot 7 § anställningsskyddslagen.

Parterna har förhandlat i tvisten utan att kunna komma överens.

Yrkanden

Saco-S har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta högskolan att betala allmänt skadestånd till var och en av G.A. och K.A. med 400 000 kr jämte ränta enligt 4 och 6 §§ räntelagen från dagen för delgivning av stämning till dess betalning sker.

Staten har bestritt käromålet, men vitsordat sättet att beräkna ränta som skäligt i och för sig. Staten har inte vitsordat något skadeståndsbelopp som skäligt i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Saco-S

Om ämnet omvårdnad/vårdvetenskap

Omvårdnad/vårdvetenskap är ett relativt nytt ämne som fortfarande befinner sig i en utvecklingsfas. Tidigare sågs inte omvårdnad/vårdvetenskap som ett eget ämne inom vilket man kunde bedriva forskning. Forskningen inom det medicinska området var förbehållet medicinare medan sjuksköterskor saknade möjlighet att forska inom sitt yrkesområde.

Det tog lång tid innan omvårdnad/vårdvetenskap accepterades som ett eget ämne i fråga om såväl forskning som undervisning. Mot bakgrund härav kunde sjuksköterskor tidigare inte disputeras inom något medicinskt ämne. De fick i stället göra det inom något annat ämnesområde, ofta pedagogik, sociologi eller psykologi. Trots att det har skett en snabb utveckling är det fortfarande inte självklart att kunna disputeras i omvårdnad/vårdvetenskap.

Ämnet omvårdnad/vårdvetenskap har under årens lopp varit föremål för flera utredningar och diskussioner. Den gemensamma uppfattningen är dock att det är ett tvär- och multidisciplinärt ämne som i sig kan inkludera ett stort antal ämnesområden. Den snäva definition av ämnet som staten anför vinner inte stöd av de officiella dokument som lagts fram av statliga myndigheter.

Förfarandet

Under hösten 2013 bedömde högskolan att det fanns behov av att anställa två lektorer inom omvårdnad/vårdvetenskap vid Institutionen för hälsa. Fråga uppkom då om G.A. och K.A. kunde omplaceras till dessa lektorat.

I november 2013 gav högskolan I.R.H. i uppdrag att bedöma om G.A. och K.A. uppfyllde de kvalifikationer som efterfrågades för lektorsanställningarna i omvårdnad/vårdvetenskap. G.A. och K.A. ställde sig frågande till att omplaceringsärendet skulle bli föremål för en extern bedömning, eftersom det inom Institutionen för hälsa rimligen fanns intern kompetens för att bedöma deras kvalifikationer. Vidare framförde de att I.R.H:s

lämplighet var tveksam med anledning av hennes starka koppling till institutionen.

Det material som I.R.H. fick som underlag för sin bedömning var samma underlag som G.A. och K.A. använt när de hade ansökt om att antas som docenter i pedagogik. Vid diskussion med personalchefen F.S. framkom det nämligen att det var en generell beskrivning av G.A:s och K.A:s meriter som efterfrågades av högskolan. I samråd med F.S. enades de om att deras docentansökningar utgjorde ett lämpligt underlag. G.A. och K.A. var inte själva bekanta med den närmare kravprofil och arbetsbeskrivning för lektoraten som I.R.H. tillställdes inför sin bedömning.

Den granskning som I.R.H. gjorde var relaterad till en konkret utformad kravprofil och arbetsbeskrivning där efterfrågade meriter specificerades av högskolan. I.R.H. gjorde alltså bedömningen utifrån de krav m.m. som tillsändes henne från högskolan, medan G.A. och K.A. översände underlag som inte utgick från den kravspecifikation som I.R.H. fick del av. Om G.A. och K.A. hade känt till kravprofilens utformning, skulle de ha utformat sina meritförteckningar på ett annat sätt. Sedan G.A. och K.A. fått del av I.R.H:s yttrande skrev de kommentarer till yttrandet som tillställdes högskolan.

Vid ett möte med högskolans rektor den 16 december 2013 uppgav rektorn att omplaceringen skulle ”bakas in” om G.A. och K.A. sökte de två lektoraten.

När högskolan under våren 2014 uppdrog åt professorn E.B. vid Linnéuniversitetet att vara sakkunnig i tillsättningsärendet avseende lektoraten tillställdes högskolan henne, förutom G.A:s och K.A:s egna ansökningar om lektorat, även I.R.H:s yttrande. Däremot vägrade högskolan att översända G.A:s och K.A:s kommentarer till I.R.H:s yttrande.

E.B. fann i sakkunnigutlåtande daterat den 25 juni 2014 att varken G.A. eller K.A. hade de kvalifikationer som krävts för anställning som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Däremot får det förstås som att E.B. gör bedömningen att de i och för sig är behöriga för befattningarna.

Tillräckliga kvalifikationer

Högskolans kvalifikationskrav

Staten har anfört att det för lektorsanställningarna ställdes krav på doktorexamen, sjuksköterskelegitimation, kvalitet och bredd på meriter inom huvudområdet, aktuell erfarenhet från undervisning på sjuksköterskeprogrammet samt visad samarbetsförmåga och flexibilitet.

G.A:s kvalifikationer

G.A. har tillräckliga kvalifikationer för befattningen som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Hon uppfyller kravet på doktorexamen, är

legitimerad sjuksköterska, har en lång och väl vitsordad pedagogisk verksamhet samt har sådan erfarenhet och kunskap att hon omedelbart kan fullgöra undervisning inom de flesta kurser på sjuksköterskeprogrammet vid Institutionen för hälsa. Vidare har hon gedigen erfarenhet av handledning, seminarieverksamhet och examination. Hon har också varit forskningsaktiv i för institutionen relevanta områden.

G.A. har i korthet följande meriter. Hon är legitimerad sjuksköterska sedan 1977 med vidareutbildning i medicin och kirurgi. Hon arbetade som sjuksköterska mellan 1977 och 1979. Sedan 1979 har hon varit aktiv som vårdlärare och tf. lektor i omvårdnad vid Blekinge vårdskola, Vårdhögskolan i Karlskrona och Blekinge internationella hälsohögskola. Förutom sjuksköterskeexamen har hon en filosofie kandidatexamen med huvudinriktning mot sociologi och en masterexamen i samma ämne från 1995. Hon har även en filosofie licentiatexamen i pedagogik från 1997 och 2000 disputerade hon i pedagogik. Hon har en vårdlärarexamen från 1984 från Lärarhögskolan i Malmö med ämnesutbildning i vårdkunskap/hälso- och sjukvård 20 poäng. Dessutom har hon studerat omvårdnad om 20 poäng på nivån 61–80 poäng, dvs. magisternivå, och ledarskap och organisation om 60 poäng. Hon blev 2014 utnämnd till docent i pedagogik.

G.A:s forskning och projektarbeten har främst varit inriktade på förhållanden inom sjuk- och hälsovård. De forskningsprojekt hon har varit engagerad i den senaste tiden vid högskolan är sammanfattningsvis följande.

- Kartläggning av chefers vardag inom Karlskrona kommun.
- Hälsovård i förändring.
- Utfall av användandet av informationsteknik i olika vårdmiljöer.
- Hållbart lärande inom äldreomsorgen.
- Förstudie Senior bekväm.
- Sjuksköterskans emotionella arbete inom arbetsmodellen patientnärmre vård.
- Emotioner inom hälso- och sjukvård.
- Vård- och omsorgspersonalens förändrade roller inom äldreården/äldreomsorgen.

Alla de forskningsprojekt som G.A. medverkat i har berört förhållanden inom hälso- och sjukvården.

När G.A. disputerade var hon anställd som adjunkt vid Blekinge vårdhögskola. Eftersom vårdvetenskap tidigare inte var en självständig forskarutbildning, disputerade hon i pedagogik. Avhandlingen hade följande titel. ”Maktutövning ur ett organisations- och genusperspektiv. En studie vid tre vårdavdelningar”. I publikationen Genusperspektiv på vårdvetenskap, utgiven 2009 av Högskoleverket, finns följande formulering om avhandlingen: ”Studien är ett viktigt bidrag till kunskap om organisations-teori och genus inom vårdvetenskapen”.

Projektet Emotioner inom vården genomfördes 2011–2012 vid Blekingesjukhuset. En rapport är skriven och en artikel med titeln ”Sjuksköterskans

emotionella arbete inom arbetsmodellen patientnärmre vård” har skickats till en vetenskaplig tidskrift.

Projektet Jämställdhet inom svensk hälso- och sjukvård genomfördes 2012 vid Institutionen för hälsa vid högskolan. Projektet har utmynnat i artikeln ”Problematization of gender and the gender equality aspects in the Swedish health care. Dialogue as a tool in an educational process”. Artikeln har lämnats in för peer review till en vetenskaplig tidskrift.

G.A. har sökt och fått en anställning som lektor i vårdvetenskap vid Linnéuniversitetet, Institutionen för hälso- och vårdvetenskap, som hon tillträdde den 1 april 2015. Vid Linnéuniversitetet tillhör G.A. forskargruppen/forskningsmiljön Hälsa, vårdande och lärande på livsvärldsteoretisk grund. Hon är forskningsansvarig för ett projekt med start våren 2016, vars övergripande syfte är att utifrån en öppen frågeställning utforska studenters och lärares upplevelser av att integrera praktiska kunskaper med praxiskunnande inom den didaktiska modellen hälsomottagning. G.A. är även huvudhandledare för en av två blivande doktorander inom forskningsprojektet Transition – vägen till goda vårdare, som startade under 2015. Vidare sitter G.A. med i betygsnämnden för bedömning av en avhandling i vårdvetenskap med disputationsdatum den 4 mars 2016. G.A. är sedan 2010 ordinarie ledamot i Regionala etikprövningsnämnden i Lund. Inom ramen för detta uppdrag granskar och föredrar hon varje månad forskningsansökningar med vårdvetenskaplig inriktning.

G.A:s anställning vid Linnéuniversitetet motsvarar det lektorat som hon borde ha blivit omplacerad till vid högskolan. Linnéuniversitetet är avsevärt större än högskolan och har därför bättre möjligheter att bedöma sökandens kvalifikationer. Linnéuniversitetet bedömde G.A. som så överlägset meriterad för en anställning som lektor i vårdvetenskap att universitetet avstod från en sakkunnigbedömning. Vid en jämförelse av kravspecifikationerna från högskolan och Linnéuniversitetet kan man se att det senare ställer de högsta kraven.

K.A:s kvalifikationer

K.A. har tillräckliga kvalifikationer för befattningen som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Hon uppfyller kravet på doktorsexamen, är legitimerad sjuksköterska, har en lång och väl vitsordad pedagogisk verksamhet samt har sådan erfarenhet och kunskap att hon omedelbart kan fullgöra undervisning inom de flesta kurser på sjuksköterskeprogrammet vid Institutionen för hälsa. Vidare har hon gedigen erfarenhet av handledning, seminarieverksamhet och examination. Hon har också varit forskningsaktiv i för institutionen relevanta områden.

K.A. har i korthet följande meriter. Hon är legitimerad sjuksköterska sedan 1978 med vidareutbildning i medicin och kirurgi. Hon arbetade som sjuksköterska mellan 1978 och 1980. Sedan 1980 har hon varit aktiv som vårdlärare och tf. lektor i omvårdnad vid Blekinge vårdskola, Vårdhögskolan i Karlskrona och Blekinge internationella hälsohögskola. Vidare har hon en

vårdlärarutbildning från Göteborgs universitet från 1985 med ämnesutbildning i vårdkunskap/hälso- och sjukvård om 20 poäng. Dessutom har hon studerat omvårdnad om 20 poäng på nivån 61–80 poäng, det vill säga magisternivå, och ledarskap och organisation om 60 poäng. Förutom sjuksköterskeexamen har hon en filosofie kandidatexamen från 1994 med huvudinriktning mot sociologi samt en masterexamen i samma ämne från 1995. Hon har även en filosofie licentiatexamen i pedagogik från 1997 och 2000 disputerade hon i pedagogik. Hon blev 2014 utnämnd till docent i pedagogik.

K.A:s forskning och projektarbeten har främst varit inriktade på förhållanden inom sjuk- och hälsovård. Några av de forskningsprojekt hon har varit engagerad i den senaste tiden vid högskolan är följande.

- Kartläggning av chefers vardag inom Karlskrona kommun.
- System Gudrun; Användandet av informationsteknik i olika vårdmiljöer. Ett sätt att öka hälso- och sjukvårdens tillgänglighet med hjälp av förändrade arbetsmetoder?
- Sjuksköterskans roll i personcentrerad vård inom organisationsformen patientnärmre vård.
- Hållbart lärande inom äldreomsorgen.
- Kompetens i vård och omsorg.

Alla forskningsprojekt som K.A. medverkat i har berört förhållanden inom hälso- och sjukvården, bl.a. vad gäller genus- och ledningsfrågor.

När K.A. disputerade var hon anställd som adjunkt vid Blekinge vårdhögskola. Eftersom vårdvetenskap tidigare inte var en självständig forskarutbildning, disputerade hon i pedagogik. Avhandlingen hade följande titel. "Maktutövning ur ett organisations- och genusperspektiv. En studie vid tre vårdavdelningar". I publikationen Genusperspektiv på vårdvetenskap, utgiven av Högskoleverket 2009, finns följande formulering om avhandlingen: "Studien är ett viktigt bidrag till kunskap om organisationsteori och genus inom vårdvetenskapen".

Projektet Emotioner inom vården genomfördes 2011–2012 vid Blekingesjukhuset. En rapport är skriven och en artikel med titeln "Sjuksköterskans emotionella arbete inom arbetsmodellen patientnärmre vård" har skickats till en vetenskaplig tidskrift.

Projektet Jämställdhet inom svensk hälso- och sjukvård genomfördes 2012 vid Institutionen för hälsa vid högskolan. Projektet har utmynnat i artikeln "Problematization of gender and the gender equality aspects in the Swedish health care. Dialogue as a tool in an educational process". Artikeln har lämnats in för peer review till en vetenskaplig tidskrift.

K.A. sökte och fick en anställning som lektor i vårdvetenskap vid Linnéuniversitetet i oktober 2014. Hon skulle ha tillträtt anställningen den 1 april 2015, men i februari 2015 fick hon även en anställning som lektor i socialt arbete. K.A. tillträdde sistnämnda anställning den 1 maj 2015.

Den anställning som lektor i vårdvetenskap vid Linnéuniversitetet som K.A. fick motsvarar de lektorat som hon borde ha blivit omplacerad till vid högskolan. Linnéuniversitetet är avsevärt större än högskolan och har därför bättre möjlighet att bedöma sökandens kvalifikationer. Linnéuniversitetet ansåg K.A. som så överlägset meriterad för en anställning som lektor i vårdvetenskap att man avstod från en sakkunnigbedömning. Vid en jämförelse av kravspecifikationerna från högskolan och Linnéuniversitetet kan man se att det senare ställer de högsta kraven.

Sammanfattning av grunderna för talan

Genom att inte omplacera G.A. och K.A. till de lediga lektorsanställningarna i omvårdnad/vårdvetenskap, för vilka de hade tillräckliga kvalifikationer, har högskolan brutit mot 7 § anställningsskyddslagen. Det fanns därför inte saklig grund för att säga upp G.A. och K.A.

Staten

Om ämnet omvårdnad/vårdvetenskap

Omvårdnad/vårdvetenskap är en vetenskap om vårdandet med egna teorier, modeller och begrepp utgående från en humanvetenskaplig värdegrund och människobild. Det är en vetenskap som utvecklats successivt med alltmer noggrant uttalade forskningsmål och utvecklade forskningsmetoder.

Ämnet omvårdnad baseras på de sex kärnkompetenserna och omvårdnadsvetenskapens centrala begrepp, vilka är både akademiskt och professionsinriktade komponenter. Komponenterna är personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård och informatik samt omvårdnadsvetenskapens centrala begrepp; hälsa, miljö, människa och omvårdnadshandlingar. Utifrån detta syftar omvårdnad till att hjälpa och stödja en person och dennes närstående i det dagliga livet i syfte att förbättra hälsa, förebygga ohälsa och sjukdom samt återställa och bevara hälsa. Omvårdnad syftar även till att främja läkande och välbefinnande hos personen samt underlätta ett liv med långvarig sjukdom, funktionsnedsättning, lidande och ge möjlighet till en värdig död.

Inom vårdvetenskap relateras begreppet omvårdnad till en yrkesroll och profession som t.ex. sjuksköterska eller sjukgymnast. Omvårdnadsarbete omfattar kort sagt allt från stöd i existentiella frågor till högteknologiska insatser och förebyggande hälsovård i mötet med människor i olika åldrar.

Inom ramen för omvårdnad/vårdvetenskap kan de olika lärosätena profilera sin forskning, t.ex. gentemot teknik. Högskolan har inriktat sig mot aktivt åldrande.

Förfarandet

Högskolan bedömde under hösten 2013 att det fanns risk för att G.A. och K.A. skulle behöva sägas upp på grund av arbetsbrist. Högskolan har sedan tidigare ett inarbetat system för hur man ska hantera arbetsbristsituationer. I

praktiken sköts sådana ärenden av personalavdelningen med bistånd från institutionerna.

Vid ungefär samma tidpunkt framkom det att högskolan hade behov av att rekrytera två lektorer inom omvårdnad/vårdvetenskap vid Institutionen för hälsa. Eftersom G.A. och K.A. var utbildade sjuksköterskor, valde högskolan att pröva om de hade tillräckliga kvalifikationer för de lediga lektoraten.

Prövningen av G.A:s och K.A:s meriter i förhållande till de lediga anställningarna har skett vid totalt tre tillfällen. Vid två tillfällen har en arbetsrättslig prövning av frågan om tillräckliga kvalifikationer gjorts och vid ett tillfälle har det varit fråga om en företrädevis förvaltningsrättslig bedömning.

I syfte att undvika uppsägning inledde högskolan hösten 2013 en prövning av om G.A. och K.A. kunde omplaceras till de planerade nya befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Den dåvarande prefekten vid Institutionen för hälsa hade inte disputerat i omvårdnad/vårdvetenskap. Mot den bakgrunden bedömde högskolan att det var lämpligt med en extern expertbedömning av G.A:s och K.A:s kvalifikationer. I november 2013 skickades därför en förfrågan om ett yttrande, upprättad i samråd med de ämnesansvariga, till senior professor I.R.H.

Både G.A. och K.A. informerades om att I.R.H. skulle ges i uppdrag att bedöma om de hade tillräckliga kvalifikationer för lektoraten. De informerades även om processen för bedömningen. Varken G.A. eller K.A. hade något att invända mot val av person eller process. I.R.H. var inte anställd av högskolan vid denna tidpunkt, men hon hade tidigare varit det i olika omgångar. Hennes bakgrund var därmed sådan att hon hade goda kunskaper om högskolans behov. I övrigt är I.R.H. sedan 1997 professor i vårdvetenskap och tidigare chef för Vårdalinstitutet, ett nationellt institut för vård och omsorgsforskning. Hon har även varit president för European Academy of Nursing Science och prorektor vid Lunds universitet. Hon har handlett över 35 personer till doktorsexamen. Sedan 2015 är hon ledamot av Statens forskningsberedning.

Av den kravprofil som högskolan skickade till I.R.H. framgår tydligt att syftet med prövningen var att bedöma om G.A. och K.A. hade tillräckliga kvalifikationer för att omplaceras till något av de lediga lektoraten. I kravprofilen anges ingen formell behörighetsgrund. Avsaknaden av sådan berodde på att både G.A. och K.A. redan uppfyllde det formella behörighetskravet för att anställas som lektor, eftersom de hade doktorsexamen. Kravprofilen, som byggde på högskolans specifika behov, tillställdes inte G.A. och K.A.

Inför sin bedömning fick I.R.H. tillgång till handlingar som G.A. och K.A. själva gett in till personalchefen. Det var således G.A. och K.A. som på egen hand valde vilket underlag som I.R.H. skulle ha för sin bedömning. Båda valde att ge in samma underlag som de hade sammanställt för sina ansökningar om att antas som docenter i pedagogik. G.A:s och K.A:s

dåvarande sektionschef sade till dem att de skulle tänka på att anpassa sina ansökningar för lektoraten. Sektionschefen var dock inte en representant för arbetsgivaren.

I.R.H. gjorde i ett yttrande den 7 december 2013 bedömningen att varken G.A. eller K.A. uppfyllde de krav som högskolan ställde.

Efter att ha tagit del av yttrandet bedömde högskolan att G.A. och K.A. inte hade tillräckliga kvalifikationer för befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Rektorn beslutade sedan – efter två möten med G.A. och K.A. – att lektoraten skulle utlysas. Vid ett av mötena, där även personalchefen F.S. deltog, tydliggjorde arbetsgivarföreträdarna att det stod G.A. och K.A. fritt att konkurrera om de lediga lektoraten när de annonserades ut. Rektorn angav emellertid inte att omplaceringen skulle ”bakas in” om G.A. och K.A. sökte lektoraten.

Våren 2014 gjorde högskolan en omplaceringsutredning inför de förestående uppsägningarna och prövade för andra gången om G.A. och K.A. hade tillräckliga kvalifikationer för de aktuella lektoraten. Underlaget för denna andra prövning utgjordes av I.R.H:s yttrande samt en bedömning av den då nytillträdda prefekten D.B. D.B. har disputerat i omvårdnad/vårdvetenskap. Därutöver kände hon G.A. och K.A. sedan tidigare. I likhet med I.R.H. bedömde D.B. att G.A. och K.A. inte hade tillräckliga kvalifikationer för lektoraten.

Delvis parallellt med uppsägningsförfarandet pågick ett anställningsförfarande avseende lektoraten i omvårdnad/vårdvetenskap. Anställningarna utlystes i januari 2014 och anställningsförfarandet skedde i enlighet med reglerna i förvaltningslagen och högskoleförordningen. Kravprofilen för tillsättningsförfarandet rörande lektoraten överensstämde med den kravprofil som I.R.H. fick inför sin bedömning med den skillnaden att utlysningen även inkluderade det formella behörighetskravet för att anställas som lektor.

Professor E.B. utsågs som sakkunnig i anställningsförfarandet. E.B. är sedan 2009 professor i vårdvetenskap. Hon är bl.a. forskningsledare vid Palliativt centrum för samskapad vård. Vidare har hon varit ledamot av Svensk sjuksköterskeförenings vetenskapliga råd.

Det stod den sökande fritt att ge in det material som denne önskade att den sakkunnige skulle ta del av. G.A. och K.A. skickade in helt nytt eget material inför sakkunnigprövningen. Det stämmer att högskolan skickade in I.R.H:s yttrande men inte G.A:s och K.A:s kommentarer till det.

G.A., K.A. och tre andra sökanden prövades av E.B. E.B. konstaterade i sitt sakkunnigutlåtande daterat den 25 juni 2014 att varken G.A. eller K.A. uppfyllde de erforderliga kraven för anställningarna. Enligt E.B:s bedömning hade endast en av de fem sökandena behörighet och de kvalifikationer som krävdes för tjänsten.

Den sökande som E.B. förordade och som var den enda av sökandena som hade disputerat inom omvårdnad/vårdvetenskap kom sedan att avböja det erbjudande om anställning som högskolan lämnade. Till följd av detta valde högskolan att avbryta anställningsförfarandet.

Tillräckliga kvalifikationer

De krav som högskolan uppställde för anställning som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap framgår av den förfrågan som högskolan skickade till I.R.H. I förfrågan återfinns en arbetsbeskrivning och de ”efterfrågade meriterna”. Kvalifikationskraven utgörs av de efterfrågade meriterna i förhållande till arbetsbeskrivningen.

Av förfrågan framgår att de efterfrågade meriterna är följande. Personen skulle

- a) vara disputerad inom omvårdnad/vårdvetenskap,
- b) vara legitimerad sjuksköterska,
- c) ha kvalitet och bredd inom huvudområdet som täcker arbetsbeskrivningen,
- d) ha aktuell erfarenhet från undervisning på sjuksköterskeprogram, och
- e) ha visad samarbetsförmåga och flexibilitet inom lärar- och studerandegrupper.

Av dessa fem kvalifikationskrav uppfyllde G.A. och K.A. endast fullt ut kravet i punkten e. Kravet i punkten b på att vara legitimerad sjuksköterska uppfyllde de förvisso, men värdet av detta var begränsat eftersom erfarenheterna låg långt tillbaka i tiden och avsåg en relativt begränsad period. G.A. och K.A. uppfyllde inte de övriga tre kvalifikationskraven.

Kvalifikationskraven har olika tyngd. För en arbetstagare som disputerat inom ett till omvårdnad/vårdvetenskap närliggande ämne skulle frånvaron av doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap kunna ”läkas” om arbetstagaren under en längre period efter disputationen aktivt bedrivit relevant forskning inom omvårdnad/vårdvetenskap. Så förhöll det sig dock inte i G.A:s och K.A:s fall. Andra kvalifikationskrav, t.ex. kvalitet och bredd inom huvudområdet som täcker arbetsbeskrivningen, kan inte ”läkas” genom andra meriter.

I sammanhanget kan nämnas att kravet på disputation inom ämnet omvårdnad/vårdvetenskap var väsentligt inte minst med hänsyn till att det fanns mycket få disputerade i det ämnet bland de anställda vid högskolan. Rätten att examinera sjuksköterskor kan äventyras på ett ödesdigert sätt om högskolan inte har tillräckligt många disputerade inom omvårdnad/vårdvetenskap. Vidare ska lektorer – utöver att undervisa –utveckla ämnet, vilket kräver en bredd inom huvudområdet.

Frågan om G.A. och K.A. uppfyllde de uppställda kraven har prövats av I.R.H., D.B. och E.B. Ingen av dessa har funnit att G.A. och K.A. uppfyllde kvalifikationskraven.

Den kravprofil som Linnéuniversitetet uppställt för anställningarna som lektor i vårdvetenskap där skiljer sig betydligt från den kravprofil som högskolan uppställde. Det är fråga om två olika anställningar. Vid mindre lärosäten som högskolan finns vanligtvis behov av lärare som kan undervisa inom fler delar av ämnet. Det finns dessutom begränsade möjligheter att utnyttja den enskilde lärarens speciella kompetens.

Sammanfattning av grunderna för bestridandet

G.A. och K.A. har sagts upp från sina anställningar på grund av arbetsbrist. Det har inte varit skäligt att erbjuda G.A. och K.A. de lediga befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap vid högskolan, eftersom de inte hade tillräckliga kvalifikationer för dessa. Högskolan har uppfyllt sin omplaceringsskyldighet och uppsägningarna har varit sakligt grundade.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På Saco-S begäran har förhör under sanningsförsäkran hållits med G.A. och K.A. På statens begäran har vittnesförhör hållits med personalchefen F.S. och prefekten D.B.

Domskäl

Twisten

G.A. och K.A. har varit anställda som lektorer i sociologi vid högskolan. Till följd av ett beslut om ändrat utbildningsutbud behövde högskolan göra personalneddragningar inom ämnet sociologi som resulterade i att G.A. och K.A. inte kunde beredas fortsatt arbete som lektorer i sociologi vid högskolan. Samtidigt fanns det vid högskolan behov av att anställa två lektorer i omvårdnad/vårdvetenskap. Högskolan bedömde dock att G.A. och K.A. inte hade tillräckliga kvalifikationer för de lediga befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Detta ställningstagande ledde till att högskolan den 7 maj 2014 sade upp G.A. och K.A. på grund av arbetsbrist samtidigt som ett förfarande för tillsättning av lektoraten pågick.

Saco-S har yrkat allmänt skadestånd till G.A. och K.A. för brott mot 7 § anställningsskyddslagen. Yrkandet grundas på att Saco-S anser att G.A. och K.A. hade tillräckliga kvalifikationer för de vid uppsägningarna lediga befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap och därför borde ha omplacerats till dessa befattningar i stället för att sägas upp. Staten har bestritt yrkandet, eftersom staten anser att G.A. och K.A. inte hade tillräckliga kvalifikationer för dessa befattningar och det därför inte varit skäligt att kräva att de skulle erbjudas dessa. Twisten gäller alltså enbart om G.A. och K.A. hade tillräckliga kvalifikationer för befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap.

Den rättsliga bakgrunden

Enligt 7 § andra stycket anställningsskyddslagen är en uppsägning inte sakligt grundad om det är skäligt att kräva att arbetsgivaren bereder arbetstagaren annat arbete hos sig. Denna omplaceringsskyldighet kräver i princip att det finns en ledig befattning som arbetstagaren skäligen kan omplaceras till. I uttrycket att ”det är skäligt att kräva” ligger bl.a. att arbetstagaren ska ha tillräckliga kvalifikationer för den lediga befattningen (se t.ex. AD 2006 nr 110 och prop. 1973:129 s. 242 f.).

Enligt fast praxis i Arbetsdomstolen innebär kravet på tillräckliga kvalifikationer inte annat än att arbetstagaren ska ha de allmänna kvalifikationer som arbetsgivaren normalt kräver av den som söker den aktuella befattningen. Arbetsgivaren får alltså inte tillämpa andra eller strängare kvalifikationskrav än vad denne i övrigt tillämpar för den aktuella befattningen. Arbetsgivaren har dock rätt att själv bestämma vilka kvalifikationer som ska finnas för att en person ska få en viss befattning och att med tiden höja kvalifikationskraven så länge kvalifikationskraven inte framstår som obefogade eller överdrivna eller är uppställda för att försöka kringgå lag eller avtal eller annars strider mot god sed på arbetsmarknaden (jämför t.ex. AD 2013 nr 67). Det gäller även om arbetstagaren utan att uppfylla kvalifikationskraven i och för sig skulle kunna göra jobbet på ett acceptabelt sätt, t.ex. tolka i ett visst språk utan att vara auktoriserad för det.

Finns det författningsreglerade krav för anställning eller utövande av befattningen som arbetsgivaren måste och vill följa, måste arbetstagaren uppfylla åtminstone dessa, t.ex. ha en viss utbildning eller vara svensk medborgare.

Det krävs normalt inte att arbetstagaren från första dagen efter omplaceringen ska fullt ut behärska de nya arbetsuppgifterna, utan arbetsgivaren får tåla en viss upplärningstid om det inte finns fog för att kräva att arbetstagaren genast presterar ett fullgott arbete.

Bevisbördan för vilka kvalifikationskrav som faktiskt ställs upp av arbetsgivaren och för att en arbetstagare saknar tillräckliga kvalifikationer i förhållande till kraven åvilar arbetsgivaren (se t.ex. AD 1978 nr 84).

Hade G.A. och K.A. tillräckliga kvalifikationer för befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap?

G.A. och K.A., som båda har doktorsexamen i pedagogik och vid uppsägningarna redan var lektorer i sociologi, har uppfyllt de grundläggande behörighetskrav som enligt 4 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) gäller för anställning som lektor. Det har inte kommit fram annat än att G.A. och K.A. är två kompetenta forskare och skickliga pedagoger. Staten har heller inte hävdats något annat. Staten grundar i stället sitt ställningstagande på att G.A. och K.A., med sin forskarbakgrund inom pedagogik och sociologi, inte uppfyllde de befogade krav på forskningserfarenhet inom omvårdnad/vårdvetenskap som högskolan ställde för befattningarna som lektor i det ämnet.

Staten har gjort gällande att högskolan för anställning som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap kräver bl.a. att personen är disputerad inom det ämnet. Uppgift om den meriten finns både i den kravprofil som högskolan tillställde senior professorn I.R.H. inför hennes bedömning av G.A:s och K.A:s kvalifikationer för lektoraten och i den utlysning av lektoraten som högskolan sedan gjorde. Av förhöret med prefekten D.B. framgår vidare att hon, när hon bedömde att varken G.A. eller K.A. hade tillräckliga kvalifikationer för lektoraten, fäste avgörande vikt vid att ingen av dem hade doktorerat i ämnet och att de saknade aktuell ämneserfarenhet.

Av utredningen framgår inte om de sju lektorerna i omvårdnad/vårdvetenskap som enligt D.B. redan fanns vid den aktuella institutionen hade disputerat inom det ämnet. Det är dock ostridigt eller i vart fall utrett att högskolan bara erbjudit en person som hade disputerat inom omvårdnad/vårdvetenskap ett av de vid uppsägningarna utlysta lektoraten och att högskolan sedan den personen, som var den enda sökanden som hade disputerat inom omvårdnad/vårdvetenskap, avböjt anställning valde att avbryta anställningsförfarandet.

Ett krav på att den som ska vara lektor i ett visst ämne har disputerat i just det ämnet framstår enligt Arbetsdomstolens mening som naturligt, även om G.A. och K.A. vid den institution vid högskolan där de verkade uppenbarligen har utsetts till lektorer i sociologi trots att de inte disputerat inom det ämnet. D.B. har berättat att det finns omkring 1 300 personer som har disputerat inom omvårdnad/vårdvetenskap.

Av vad staten anfört i målet framgår att högskolan trots kravet på doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap hade kunnat nöja sig med en disputerad arbetstagare som under en längre period efter disputation inom ett närliggande ämne aktivt bedrivit relevant forskning inom omvårdnad/vårdvetenskap. Arbetsdomstolen har uppfattat det som att kravet på doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap hade kunnat uppfyllas med akademiska kvalifikationer som kan jämföras med en sådan examen.

Arbetsdomstolen finner med stöd av det sagda att det är utrett att högskolan för de lediga befattningarna faktiskt tillämpat ett krav på doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap, eller akademiska kvalifikationer som kan jämföras med en sådan examen, och att det kravet inte framstår som obefogat eller överdrivet, trots att det enligt uppgift vid den tidpunkt då G.A. och K.A. disputerade inte var möjligt att göra det inom omvårdnad/vårdvetenskap.

G.A. och K.A. har ostridigt inte disputerat inom omvårdnad/vårdvetenskap. Av utredningen framgår att I.R.H. trots det faktiskt bedömt om G.A. och K.A. akademiskt ändå kan anses ha uppnått nivån doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap, men kommit fram till att de inte gör det främst eftersom deras akademiska utbildning och erfarenhet inte är inom det området. Det har inte framkommit annat än att I.R.H. beaktat och bedömt G.A:s och K.A:s samtliga akademiska meriter, även om de inte fått tillfälle att sammanställa redovisningen av sina meriter med beaktande av den kravprofil som högskolan lämnat I.R.H. inför bedömningen.

På motsvarande vis som I.R.H. har den sakkunnige vid tillsättningsförfarandet av lektoraten i ett efter uppsägningarna avgivet utlåtande bedömt att varken G.A:s eller K.A:s meritering motsvarar en doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap. Något stöd för att den sakkunnige vid sitt utlåtande skulle ha låtit sig på ett osakligt sätt påverkas av att hon haft tillgång till I.R.H:s skriftliga bedömning har inte framkommit.

Det är vidare inte utrett att Linnéuniversitetet skulle ha bedömt att G.A. och K.A. akademiskt uppnått nivån doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap när det universitetet efter uppsägningarna erbjöd dem lektorat i vårdvetenskap. Det anges i vart fall inte något om doktorsexamen inom just vårdvetenskap i den annons avseende ett ledigt lektorat i vårdvetenskap vid Linnéuniversitetet som Saco-S har gett in i målet.

Arbetsdomstolen finner sammanfattningsvis att det är utrett att G.A. och K.A. inte heller har sådana akademiska kvalifikationer som kan jämföras med en doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap.

Att G.A. och K.A. inte hade doktorsexamen inom omvårdnad/vårdvetenskap eller akademiska kvalifikationer som kunde jämföras med en sådan examen innebär enligt Arbetsdomstolens mening att de inte uppfyllde en sådan faktiskt uppställd – och inte obefogad eller överdriven – grundläggande allmän kvalifikation för befattningarna som lektor i ämnet som inte kan botas genom t.ex. allmän akademisk och pedagogisk skicklighet, lång akademisk erfarenhet eller en upplärningstid. Den bevisning som Saco-S fört om att G.A. och K.A. hade kunnat klara av viss undervisning i ämnet kan inte förändra denna bedömning.

Arbetsdomstolens slutsats är att G.A. och K.A., trots sina fina akademiska meriter, inte hade tillräckliga kvalifikationer för de vid uppsägningarna lediga befattningarna som lektor i omvårdnad/vårdvetenskap. Därmed ska Saco-S talan avslås.

Rättegångskostnader

Saco-S har förlorat och ska därför betala statens rättegångskostnader. Staten vill ha rättegångskostnadsersättning med sammanlagt 249 306 kr, varav 243 200 kr avser ombudsarvode. Saco-S har överlämnat till Arbetsdomstolen att avgöra om det som begärts är skäligt.

Med hänsyn till målets förhållandevis begränsade omfattning framstår den av statens ombud på målet nedlagda tiden, särskilt den uppgivna tiden – 48 timmar eller sex normala arbetsdagar – för att förbereda sig inför huvudförhandlingen som varade knappt en dag, som alltför hög. Arbetsdomstolen finner därför skäligt att staten får nöja sig med 185 000 kr för ombudsarvode och begärd ersättning i övrigt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Saco-S talan.
2. Saco-S ska ersätta staten genom Blekinge tekniska högskola för rättegångskostnader med 191 106 kr, varav 185 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Sören Öman, Ulla Erlandsson, Christer Måhl, Charlott Richardson, Helena Linde, Carina Lindberg, Annette Carnhede. Enhälligt.

Rättssekreterare: Hannah Edström